

ההזדהות האחרונה

הידות ופרפראות בענייני הפרשה

גיליון מס' 13

|| פרשת שמות תשפ"ד ||

~ חידות ~

אחד אף המרו שניים מהם על סיכוויי של 'טראמפ' להיבחר, ומרוב בטחוננו של אברך אחד שהני"ל ייבחר אז הוא נדר לחברו **שבאם** 'טראמפ' לבסוף לא ינצח אז הוא יותר לא ידרוך על **אדמת ארה"ב**, וכעבור חצי שנה – שנה התברר לכאב לבס של רוב בוחריו ה'רפובליקנים' ורוב הרבנים והאדמוריים הידועים שהצביעו עבורו, **שהנבחר לנשיאות ארה"ב**, הוא לא אחר מאשר שונא ישראל וסגן הנשיא הקודם שלא מאד אהד את ישראל (גיו **ביידן**), וההוא שנדר משמע זאת נהיה בהלם מוחלט והשמועה שהגיעה לאזניו נפלה עליו כרעם ביום בהיר, לא רק מעצם ההודעה הכואבת על 'אי היבחרו' של 'טראמפ' לנשיאות אלא גם ע"ז שהוא לכאוי צריך לקיים את נדרו ולטוס מארה"ב למדינה אחרת, ולא ידע לשית עצות בנפשו, אולם משגגיע למורו ורבו להשיח את לבו, על הצרה שנגזרה עליו בגלל הנדר, רבו הפתיע אותו ואמר לו 'הכל בסדר' – ואינך צריך לקיים את הנדר – איך יתכן?

תשובה: א. בפרשתנו (פ"ד פי"ט) כתוב "ויאמר ה' אל משה במדין לך שוב מצרים כי מתו כל האנשים המבקשים את נפשך".

חידה א': היכי תמצוי שקטן בן ג' שנים מל והמילה היתה כשירה?
תשובה: בע"ז כ"ז ע"ב מבואר שצפורה אמרה לאיש אחר למול את אליעזר בנה, והקשה החת"ס הלא גוי פסול למול ומי היה כשר למול ותירץ הגר"ח קנייבסקי בספרו "טעמא דקרא" שבנה גרשום שהיה (לפי הילקוט) בן ג' שנים מל את אחיו אליעזר.

~~~~~

חידה ב': לפני כמה שנים כשנערכו הבחירות לארה"ב בין שני המועמדים, האחד היה מועמד אוהב ישראל שהיה אז בתקופת נשיאותו הראשונה (דולנד טראמפ) אולם יריבו היה מועמד שלא בדיוק אהד את היהודים בלשון המעטה (גיו **ביידן** נשיא ארה"ב), ומובן שבכדי שכל אחד יהיה לו סיכוי להיבחר אז כל אחד מהמועמדים השמיצו אחד את השני והזכירו לכולם כל אחד את המחדלים שעשה השני נגד עמו ונגד מלכות אמריקה.

ולא זו בלבד אלא מרוב המחדלים גם השפיל את גאוותה של אמריקה, וכמובן שזה היה ה'נייעס' המדובר בכל השטיבל'אך ובכל הריכוזים המרכזיים שבארה"ב, ובשטיבל

ובמשנה (נדרים סד.) איתא 'אמר ר' אליעזר **פותחין בנולד** (היינו מי שעשה נדר ואח"כ נולד איזה סיבה שאם היה יודע את זה בשעת הנדר **לא היה נודר**) **מתירין** לו את הנדר.

ויליף מפרשתן דאמר ליה הקב"ה למשה **אע"פ שנדרת לא לשוב למצרים**, מ"מ מתו כל האנשים המבקשים את נפשך, הרי דחזי דאע"פ **שהמיתה לא היתה בשעת הנדר** ורק **נולד אח"כ מתירין** לו את הנדר.

אולם **חכמים חולקים עליו ואוסרים** להתיר נדר בדבר שנולד אח"כ כיון דבשעת הנדר זה **עדיין לא היה**, דווקא 'פתח' **דשכיח** משויא ליה לנדר 'נדר **טעות**' אבל נולד לא ודוחים רבנן הראיה מהנדר שהתירו למשה דשם לא היה מיתה אלא **עניות והיא חשיבא כמיתה** ונחלקו המפרשים מה הכוונה בדחייתם של רבנן לר' אליעזר, **והר"ן והרא"ש** כתבו כך, וכן מבואר **בירושלמי** דהכוונה ד'עניות' הוי 'נולד דשכיח', ובכזה נולד **פותחין** משא"כ **מיתה** הויא 'נולד **דלא שכיח**'.

וב"בית יוסף" (יו"ד סי' רכ"ח) הקשה על פירוש זה וז"ל 'ותמיהא לי דהא חזינן **דמיתה מצויה בכל יום** ואין לך מילתא דשכיח טפי מינה, ואיך בתלמוד מחשיבים אותו **כמילתא דלא שכיחא**.

ומתרץ ה"בית יוסף", דנהי דשכיחא מיתה מ"מ **למות שונאיו בחייו לא שכיח טובא** דהא אשכחן בדוד המלך שצווח ואומר "ואויבי חיים עצמו".

ב. והנה איתא בגמ' (כתובות סב.-סג.) דכלבא שבוע הדיר את ר"ע חתנו מנכסיו,

כיוון שנעשה **אדם גדול** אמר **אדעתא דגברא רבה לא נדרנא** והתירו לו הנדר, **והתוס' שם** מקשה, הרי קי"ל דאסור לפתוח בנולד

דאמרי' בגמ' (נדרים סד.) ד'אין פותחין בנולד, כיצד אמר קונם שאיני נהנה לפלוני **ונעשה סופר** אין פותחין לו בזה, א"כ איך פתחו לכלבא שבוע בדבר **נולד** דהיינו שנעשה 'גברא רבה', **ויש לתרץ** ע"פ מה שכתב **הרמב"ם** (פ"ו מהל' שבועות) דהא דיאין פותחין בנולד' כיצד נשבע שלא יהנה מפלוני **ונעשה סופר העיר** הואיל ולא ניחם על שבועתו אין פותחין לו בדבר זה אלא **רצונו בסתם** היה שלא יהנה לו ושלא יעשה זה סופר, אבל **אם ניחם הוא מעצמו** מפני הנולד **ונהפכה דעתו** מתירים לו, ומשו"ה אהני ליה 'פתח של נולד' לכלבא שבוע שנעשה ר"ע **גברא רבה**, וממילא **כל שורש הנדר** שנדר הוא משום **הבושה ממנו**, אולם בשעה שנעשה ר"ע **לגברא רבה** אזי נעקר כל שורש הנדר של כלבא שבוע.

ג. **ולענייננו גם כן** בשני בני אדם שהמרו זה על זה בקשר לבחירות בארה"ב אולם ההוא שנדר שלא לשהות יותר על אדמת ארה"ב אם 'טראמפי' לא ייבחר לא הוי 'נדר' כי **עצם שורש הנדר** הוא **מרוב כעס** על המועמד השני שייבחר לנשיאות ומרוב בטחונו ורצונו שייבחר עוד פעם אותו הנשיא **בגלל זה** הוא נדר, אבל הוא ידע באמת שלא ישתנו סדרי בראשית בחוקי ארה"ב בגלל הנשיא הרשע וממילא כל עצם סיבת הנדר אינה קיימת **ומותר לו להישאר לגור על אדמת ארה"ב**.

~~~~~

~ פרפראות ~

עמו אנכי בצרה

אישית נפלאה עוד הרבה לפני ההתגלות בסנה.

התורה מספרת שעוד בשנות צעירותו של **משה רבינו** כאשר בעקבות מה שבת פרעה, משתה אותו מן המים משה גדל בבית פרעה, **אולם** הוא לא נח ולא שקט בארמון המלוכה, ומשעה שנודע לו שאחיו נרדים בעבודת פרך **הוא יצא אל אחיו** לראות ולהשתתף בסבלותם.

יציאה זו לא נבעה מתוך סקרנות גרידא, אלא שכדברי רש"י שאומר **"נתן עיניו ולבו להיות מיצר עליהם"**, הוי אומר שהראיה היתה לשם הידוק קשרי הלבבות שבינו לבין אחיו המעונים בכדי שאף הוא ישתתף ויצטער **במצוקתם**, כי אילו רצה יכול היה להתרווח בשלווה בבית המלכות מבלי שאיש היה טורד את שלוותו, אולם דווקא זאת משה **לא רצה**, הוא לא היה יכול לסבול שאחיו יכרעו תחת עול משאם ואילו הוא **ישב במנוחה** כאילו הדבר אינו נוגע לו, לכן הוא יצא אל אחיו **כדי לחוש מקרוב** בסבלם. חז"ל הוסיפו שמשה רבינו לא הסתפק בראיית הסבל ובתחושות לבו אלא גם השתדל לבטא את שותפותו בסבלות העם במעשים, וכדברי המדרש (שמו"ר א, כז). **"וירא בסבלותם"** – וכך אומר המדרש, שהיה רואה בסבלותם **ובוכה** ואומר 'חבל לי עליכם, מי יתן מותי עליכם'. **עד כדי כך**.

משה רבינו לא הסתפק במילות עידוד וניחומים, **אלא גם היטה שכמו** לסייע לאחיו המדוכאים, וכפי שממשיכים חז"ל לתאר זאת במדרש, וז"ל **"שאין לך קשה ממלאכת הטיט והיה נותן כתפיו ומסייע לכל אחד ואחד מהן...** וממשיך המדרש ואומר דברים נוראים בשגב גדולתו של משה רבינו **בענין**

א. בפרשתנו אנו רואים דבר פלא שההתגלות הראשונה של הקב"ה אל משה רבינו כדי להטיל עליו את השליחות לגאול את ישראל ממצרים היתה דווקא **בסנה**.

הסנה הינו שיח שפל לגמרי, גם נוי וגם הדר אין לו, לפיכך מאליה עולה התמיהה מדוע בחר הקב"ה להתוודע אל משה **בשלב הראשון** דווקא מן הסנה **ולא בהתגלות מרשימה יותר**.

שאלה זו נשאלה כבר בפי חכמי המדרש ובענין זה מביא רש"י ממדרש תנחומא **"מתוך הסנה – ולא אילן אחר, והטעם,** אומר רש"י דברים כדרבונות, משום **'עמו אנכי בצרה'**, כאבם ומצוקתם של כלל ישראל כביכול נגעה עד אביהם שבשמים עד שלא היה יכול להרשות לעצמו ולהתגלות אליהם **בעץ מהודר**.

בהתגלויות לעם ישראל באופנים אלו היה בכדי להנחיל לעם ישראל **מסר** שעם ישראל יכול היה ללמוד מכך עד כמה יקרה חיבתם בעיני הקב"ה עד שלא זו בלבד שבעת שהיו שקועים בצרות הוא העדיף להתגלות עליהם בעץ שפל.

מבחינה זו אין ספק שהקב"ה יכול היה להתגלות לבניו בעוד הרבה גילויים **סמליים** אולם הוא בחר להופיע בשעות הגדולות ההן דווקא בהופעה שתצביע על **הנשיאה עם הזולת**, ויש בכך כדי ללמדנו **שמידה זו הינה מרכזית ביותר בבנין שלימותו של האדם מישראל**.

וירא בסבלותם

ב. ובפרט זה של ההשתתפות בצער הזולת ובנשיאה בעולמו **מצינו אדם** שהראה **דוגמא**

נשיאה בזול עם הזולת, אומר המדרש, ר' אלעזר בנו של ר' יוסי הגלילי אומר, ראה משוי גדול על קטן ומשוי קטן על גדול, ומשוי איש על אשה ומשוי אשה על איש, ומשוי זקן על בחור ומשוי בחור על זקן והיה (משה) מניח דרגון (ליווי משמרות המלכות) שלו **והולך ומיישב להם סבלותיהם** ועושה כאילו מסייע לפרעה... עכ"ל.

גילויי האכפתיות של משה כלפי סבלם של אחיו בני עמו הם שזיכוהו להיות מקבל התורה מידי הקב"ה בסיני **והם שהועידוהו לנהיג את העם בשעותיו הגדולות ביותר**, ביציאת מצרים, במעבר ים סוף, ובמעמד קבלת התורה, וכדברי חז"ל במדרש שם וז"ל "אמר הקב"ה (על משה) אתה הנחת את עסקיך **והלכת לראות בצערן של ישראל** והנהגת בהן מנהג אחים, (כנגד זה) אני (הקב"ה) מניח את העליונים ואת התחתונים **ואדבר עמך**".

ממש דברים מבהילים ונוראים רואים כאן במדרש.

ג. ובהקשר לזה סיפר המגיד ר' שמשון פינקוס זצ"ל כי גבאי העיר בריסק הזדמנו פעם לביתו של הגר"ח מבריסק זצ"ל, **ולחדתם הבחינו שבר שם קור נורא**, הגבאים הבינו שהבית לא הוסק משום שלא היה בידי הרב כסף לקנות עצים להסקה.

ומכיון שבחורף האירופאי קור כזה גבל בסכנת נפשות, מיהרו הגבאים לשלוח לבית הרב מלאי של עצים כדי **למלא את המחסן של העצים בכמות שתספיק לכמה חודשים** ובלבד שהבית יוסק.

אולם כעבור זמן כששבו לבקר בבית הרב **התפלאו לראות שהבית נשאר קר כבעבר** ומאומה לא השתנה, ולתדהמתם כי רבה השיבה להם הרבנית **בפשטות שמלאי**

העצים כבר אזל מזמן, ומעשה שהיה כך היה. כשנודע לרב שמחסן העדים מלא הוא **מיהר להודיע לעניין העיר** שהם יכולים ליטול משם עצים לחימום בתיהם מאלו מובן שההזמנה עשתה את שלה ותוך שעות ספורות מחסן העצים התרוקן לחלוטין **ולרב לא נותר ולו אף עץ אחד להסקת ביתו**. (ועוד לא נגמר הסיפור) ביודעם שאם הרב יקבל מלאכי עצים נוסף לבטח גם הוא יאזל מהרה **כמו הקודם**, טיכסו הגבאים עצה והחליטו לספק לבית הרב **כמות עצים נוספת, אולם** הפעם הודיעו **מפורשות** כי עדים אלו הינם **רכוש הקהילה** וכי הם ניתנו לרב רק לשימוש **הפרטי** אולם בשום פנים אין לרב או לבני ביתו לחלקם הפעם הגבאים לא המתינו ולמחרת היום באו לבקר בבית הרב כדי לבדוק את מצב החימום שם, ולמרבה ההפתעה הם **גילו שהבית שוב לא הוסק כלל** וקור חודר העצמות נותר כבעבר, תמהו הגבאים, ממה נפשך, אם העדים במחסן הרב **מדוע** אין משתמשים בהם להסקה, ואם העצים חולקו לעניים הן **עוון גזל** בדבר שהרי העדים ניתנו רק לשימושם של הרב וביתו.

על פליאתם השיבה הרבנית **תשובה מאוד נפלאה ומזה יש לנו ללמוד מוסר השכל גדול בענין הנשיאה עם הזולת וההרגשה בצרתו**.

אמרה להם הרבנית כי אכן הרב לא חילק את העצים לאחרים שכן אז היה עובר על איסור גזל, **אולם דווקא בגין זאת הוא לא רצה להשתמש בהם גם לעצמו – כל עוד העניים סובלים מקור...**

ופשוט מאוד שבכך שהגר"ח לא הסיק את העצים בביתו, הקור שבבית העניים לא פג ואפי' לא הוקל, ואעפ"כ הגר"ח חש שאינו יכול לחוש בנוח כאשר לעניי העיר קר.

הרי לפנינו צורה נפלאה של נשיאה בעול עם הזולת.

עורך העליון הרב **מדדכי ברוך גייגר** ז"ל

נר"ב בישיבת "אור תורה" ב"ב

לדפוסות והתמוכות, כפ"ל. 0534199289